

Kadınların Çevre Korumaya Yönelik Mevcut Bilgi Ve Tutumlarının Saptanması (Afyonkarahisar İli Örneği)

¹Dudu Çelik, ^{*2}Hacer Tor and ^{*3}Ozan Özkaya
¹Şemsettin Karahisari Ortaokulu, Milli Eğitim Bakanlığı Afyonkarahisar.
^{*2}Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi, Ankara
^{*3}Şehit Öğretmen Nurgül Kale Ortaokulu, Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul.

Özet

Çevre sorunları, çevrenin doğal dengesini bozan, canlılar üzerinde yıkıcı etkilenmeler oluşturan bozulmalardır. İçinde yaşadığımız yüzyılda çevre sorunları, giderek ciddi boyutlara ulaşmıştır. Teknolojik ilerlemeler, kentleşme ve sanayileşme birçok imkânı beraberinde getirmiş, fakat doğal kaynakların aşırı kullanımına yol açarak toprak, su ve hava gibi yaşamsal öneme sahip unsurların kirlenmesine sebep olmuştur. İçinde bulunduğumuz çevrede birbirlerine bağlı ve sürekli etkileşim halinde olan çevresel unsurlardan birinin bozulması ile diğer unsurlarda olumsuz etkilenmektedir. Özellikle nüfus patlaması, küresel ısınma, iklim değişikliği, ozon tabakasının incelmeye, hava, su, toprak, gıda kirliliği, ormansızlaşma gibi faktörler dünyamızı tehdit etmektedir.

Doğal ve yapay çevrenin bozulması halinde birey ve birey topluluklarının büyük zorluklarla karşılaşacağına bilinmesi ve her tür eğitim imkânlarından faydalanarak bireye çevre bilincinin verilmesi gerekmektedir. Çevre bilincinin oluşmasında en önemli koşul ise, bireyin sosyal davranışlarının temelden değişmesidir. Çevre bilincinin, çevreye karşı duyarlılığın oluşturulabileceği, çevre için eğitimin verilebileceği en temel ortamlardan biri de ailedir. Ailede anne olarak kadına çevre koruma konusunda büyük görevler düşmektedir. Çünkü kadınların ailedeki eğitici ve yol gösterici rolü göz ardı edilemez.

Bu araştırma Afyonkarahisar ili merkezinde yaşayan kadınların çevre korumaya yönelik mevcut bilgi ve tutumlarının saptanması amacıyla planlanıp yürütülmüştür. Araştırmanın sonucunda; kadınların eğitim düzeyleri arttıkça çevre sorunları ile ilgili sahip oldukları bilgi düzeylerinin de arttığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Çevre, Çevre Sorunları, Çevre Koruma

Abstract

Environmental problems are the damages that break down the natural balance of the environment and form destructive responses on living beings. In our century that we have been living in, this situation has increasingly reached to a serious extent. Technological innovations, urbanization and industrialization have brought lots of facilities together, but by causing overuse of natural resources, they caused that the elements having vital importance such as soil, water and air have been polluted. The breakdown of one of the environmental elements that are constantly in touch and related with each other affects the other elements too. The factors especially overpopulation, global warming, climate change, slimming of ozone layer, the pollution of air, water and soil and deforestation threaten our Earth.

In the case of breakdown of the natural and superficial environment, it is necessary to be aware of the fact that people will come across with great difficulties and to provide

individuals to gain conscience of the environment by benefiting from all kinds of educational opportunities. The most important condition in creating a conscience on environment is to change individual's social behaviours totally. One of the most fundamental medias in which conscience of environment and sensitivity to environment can be created and education for environment can be given is family. In family, women as mothers have great tasks on the protection of the environment. Because the educative and leading roles of the women in family can not be ignored.

This research has been planned and performed as to determine current knowledge and attitudes toward protection of the environment of the women living in the city center of Afyonkarahisar.

Keywords: Woman, Environment, Environmental problems, Protection of the environment

1. Giriş

Günümüz dünyasının en önemli gündemini oluşturan çevre, dünyada mevcut olan tüm değerleriyle korunması gereken bir bütündür. Bir ilişkiler bütünü olan çevrenin bozulması ve çevre sorunlarının ortaya çıkması genellikle insan kaynaklı etkenlerin, doğanın ilişkiler sistemini ve dengelerini bozmasıyla başlamıştır. İnsanın çevresiyle oluşturduğu doğal dengeyi meydana getiren zincirin halkalarında oluşan kopmalar, zincirin tümünü etkileyip, dengenin bozulmasına sebep olmuş ve çevre sorunları ortaya çıkmıştır [1].

“Çevrenin insanı etkileyen ve ondan etkilenen her şey” olarak tanımlı yapıldığında, çevre sorunlarının insanlığın ilk çağlarından bu yana var olduğu söylenebilir. Ancak o dönemlerde insan doğa ile barışçıl bir ilişki içerisinde olduğundan çevre sorunları güncel yaşama girmemiştir [6]. Çevrenin kirlenmesi ya da bozulması çevreyi oluşturan öğelerin giderek niteliğinin değişmesi ve değerinin yitirilmesi şeklinde devam etmiştir. İnsan faaliyetleri sonucunda çevreye verilen zararlar doğanın kendini yenileyebilme yeteneği sayesinde başlangıçta fark edilmemiştir. Zamanla bir yandan üretim için “kaynak” diğer yandan tüketim sonundaki artıklardan “çöplük” olarak kullanılmaya başlanan doğa, önce kirlenme ve son zamanlarda da yok olma tehlikesi ile yüz yüze gelmiştir [2].

Çevre sorunlarının küresel boyut kazanması, çevre koruma gayretlerini tetikleyerek uluslararası platformlara taşımış ve ülkelerin önlem almalarını zorunlu kılmıştır. Çevrenin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konularında gösterilen çabaların amacı insanların daha sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamalarının sağlanmasıdır. Bunu sağlayacak olan da insanın kendisidir. Çevre konusunda başarılı sonuçlar alınması insan unsuruna bağlıdır. Bu da insan kaynağını geliştirmekle, insanlara gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması ile sağlanabilir [1].

Çevrenin ve doğal kaynakların korunmasında, çevre kirliliğinin bertaraf edilmesinde, bireylerinin ilk eğitimlerinin başladığı aileye, dolayısıyla başta anne olan, evde veya dışarıda çalışan kadına büyük sorumluluk ve görevler düşmektedir. Kadınlarımıza, doğal ve insan yapısı çevreyi korumak, çevre sorunlarına ilgi ve dikkati çekmek, sorunların çözümü için bilgi ve davranış kazandırmak, tarih ve kültür mirasının korunmasını öğretmek, doğaya sevgi ve saygıyla yaklaşılması gerektiğini benimsetmek konusunda büyük görevler düşmektedir [3].

Çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilmesi, yönlendirilmesi, aydınlatılması çocuğun ilk eğitiminin başlangıcı olan ailede anne vasıtasıyla gerçekleşir. Yapılan pek çok araştırmada çocuğun aile çevresinde ilk edindiği tecrübelerinin kişiliğinin gelişmesinde etkili olduğu görülmüştür. Çocukluğun ilk dönemlerinde çocukların anne babasının kişiliğine büründükleri, hatta onların rolünü oynadıkları bilinen bir gerçektir. Bu noktadan hareketle çevreye duyarlı annelerin, çevreye duyarlı çocuklarının olacağı söylenebilir [1].

1.1 Araştırmanın Amacı

Çevre sorunlarının ve kirliliğinin en önemli kaynağı insandır. İnsan tek başına değil, alışkanlıkları ile sosyo-ekonomik örgütlenmeleri ile çevreye zarar vermekte ve ortaya çıkardığı çevre kirliliği sonucunda kendi yaşamını tehdit etmektedir. Nüfus, sanayileşme, turizm vb. sebeplerle hızla kirlenen çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yine insanın kendi elindedir.

Çevre açısından belirleyici kararlarda etkin olan kadınların verdikleri kararların, çevre-insan dengesi üzerinde önemli etkileri vardır. Kadınlar; yaşam standartlarını düşürmeden tüketim alışkanlıkları ve davranışlarını çevre lehine değiştirerek, doğayı kirletmeyen, yenilenebilen ürünler seçerek, enerji kaynaklarını bilinçli kullanarak, evsel atıkları azaltarak ve verimli hale getirerek, çocuklarını çevre konusunda bilinçlendirerek çevre korunmasına katkıda bulunabilirler [1].

Bu araştırma; Afyonkarahisar ilinde yaşamakta olan kadınların çevre korumaya yönelik mevcut bilgi ve tutumlarını saptamayı amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

İnsanlar, ulaştığı teknoloji ile doğayı etkileme olanaklarını artırarak yeteneklerini geliştirmiştir. Böylece sanayide tarımda verimli ve kaliteli üretimi sağlamış ancak ulaştığı teknolojinin gücünü doğaya karşı bilinçsizce kullanarak yaşam alanını tahrip etmiştir. Bu değişim neticesinde iklim sistemi ve doğal dengenin bozulması ile seyreden küresel sorunlar ortaya çıkmıştır.

Çevre koruma çalışmalarında kadınlara düşen rol ve sorumluluk oldukça fazladır. Kadın nüfus bu bağlamda çevre yöneticileri için büyük bir potansiyeli işaret etmektedir. Sürekli ve dengeli olmayan üretim ve tüketim kalıplarının değiştirilmesinde kadınlar önemli bir role sahiptirler.

Kadını çevre konusunda bilinçlendirirken onun aynı zamanda bir eğitici olduğu unutulmamalıdır. Kadın evinde yakın çevresindekilerin sağlığından ve beslenmesinden sorumludur. Aynı zamanda evdeki tüketim modelini belirleyen bir tüketici olarak da çevreye zarar vermeyen bilinçli seçim yapmak durumundadır [4].

Kadın, aile yaşamında eşi ile birlikte planlayıcı, karar verici, yol gösterici, eğitici uzlaştırıcı ve koordinasyonu sağlayıcı bir bireydir. Kadın bu görev ve sorumlulukları eşi ve çocukları ile paylaşmakla birlikte, genel olarak sorumluluk kendi omuzlarındadır. Kadınların kararlarındaki etkinliklerinin gün geçtikçe artması, çoğu zaman yalnız kendileri için değil,

aileleri adına da karar vermeleri, çevre üzerindeki etkilerinin de ailedeki diğer bireylerden daha fazla olmasına neden olmaktadır. Kadınlar evdeki olağan faaliyetlere yeni değerler katarak çevrenin iyileşmesine katkıda bulunabilirler [5].

Bu araştırma; Afyonkarahisar ilinde yaşamakta olan kadınların çevre korumaya yönelik mevcut bilgi ve tutumlarını saptamak ve daha kapsamlı çalışmalara basamak olması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Örneklemin evreni temsil ettiği, araştırmanın sonunda elde edilecek sonuçların araştırma evrenine genellenebileceği varsayılmaktadır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Afyonkarahisar ilinde yaşayan kadınların anket formundaki sorulara vereceği cevaplarla sınırlıdır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; Afyonkarahisar ili merkezinde yaşayan kadınların çevre korumaya yönelik mevcut bilgi ve tutumlarının saptanması amacıyla yapılmış olan betimsel bir araştırmadır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Afyonkarahisar ili merkezinde yaşayan 18 ve üzeri yaş grubundaki kadınlar oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen farklı eğitim düzeylerine sahip toplam 300 kadın oluşturmaktadır. Her eğitim düzeyinden 75'er kadın araştırma kapsamına alınmıştır. Böylece istatistiksel değerlendirmede gruptaki kişi sayılarının birbirine eşit alınması yoluyla yapılacak analizlerde testin gücü arttırılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Anket formlarıyla toplanan verilerin değerlendirilmesinde özellikle sosyal bilimlerdeki araştırmalarda yaygın olarak kullanılan SPSS 11.0 (Statistical Package for The Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

Kadınların çevre sorunları ile ilgili sahip oldukları bilgi düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı Khi-Kare (χ^2) analizi ile test edilmiştir. Kadınların, eğitim düzeylerinin çevre korumaya yönelik tutumları üzerindeki etkisi ise varyans analizi ile saptanmıştır. Yapılan varyans analizinde grup büyüklükleri eşit olmadığı için Tip 1 hata garanti edilememiş ve harmonik ortalama kullanılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen bulgulardan sadece anlamlı çıkanlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Kadınların Eğitim Düzeylerine Göre Çevre Sorunlarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Verilen Cevaplar	Doğru Cevap		Yanlış Cevap		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Eğitim Düzeyleri						
İlkokul Mezunu	31	41.3	44	58.7	75	100.0
Ortaokul Mezunu	23	30.7	52	69.3	75	100.0
Lise ve Dengi Okul Mezunu	30	40.0	45	60.0	75	100.0
Fakülte/Yüksekokul Mezunu	50	66.7	25	33.3	75	100.0
Toplam	134	44.7	166	55.3	300	100.0

$$\chi^2=21.633 \quad SD=3 \quad p<0.05$$

Tablo.1 de Tablodan anlaşılacağı üzere kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe çevre sorunları ile ilgili sorulara doğru cevap verme durumlarının artış gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$).

Tablo 2. Kadınların Eğitim Durumuna Göre Ev Ortamında Oluşan En Tehlikeliği Atığa İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Verilen Cevaplar	Doğru Cevap		Yanlış Cevap		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Eğitim Düzeyleri						
İlkokul Mezunu	31	41.3	44	58.7	75	100.0
Ortaokul Mezunu	37	49.3	38	50.7	75	100.0
Lise ve Dengi Okul Mezunu	43	57.3	32	42.7	75	100.0
Fakülte/Yüksekokul Mezunu	48	64.0	27	36.0	75	100.0
Toplam	159	53.0	141	47.0	300	100.0

$$\chi^2=8.711 \quad SD=3 \quad p<0.05$$

Tablo.2 de Kadınların ev ortamında oluşan en tehlikeli atığı doğru bilme düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 3. Kadınların Eğitim Düzeylerine Göre Atıkların Kaynağında Sınıflandırılmasına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Verilen Cevaplar	Doğru Cevap		Yanlış Cevap		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Eğitim Düzeyleri						
İlkokul Mezunu	37	49.3	38	50.7	75	100.0
Ortaokul Mezunu	48	64.0	27	36.0	75	100.0
Lise ve Dengi Okul Mezunu	53	70.7	22	59.3	75	100.0
Fakülte/Yüksekokul Mezunu	63	84.0	12	16.0	75	100.0
Toplam	201	67.0	99	33.0	300	100.0

$$\chi^2=21.152 \text{ SD}=3 \text{ p}<0.05$$

Tablo.3 de Kadınların atıkların kaynağında sınıflandırılması kavramını doğru bilme düzeyleri ile eğitim düzeyleri arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Tablo 4. Kadınların Eğitim Düzeylerine Göre Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

İfadeler	Varyansın Kaynağı	K.T.	S.D	K.O	F	p	Fark Scheffe/Tamhane
Çevre ile ilgili panel, sempozyum, seminer gibi faaliyetler faydalıdır.	Gruplar arası	14.840	3	4.947	7.638	.000	2-3
	Gruplar içi	191.707	296	.648			2-4
	Toplam	206.547	299				
Çevre koruma fikri, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasını önlemek için batılılar tarafından uydurulmuştur.	Gruplar arası	32.677	3	10.892	5.518	.001	1-3
	Gruplar içi	584.240	296	1.974			2-3
	Toplam	616.917	299				
Çevre sorunlarına duyarlı olunması bir ülkenin kalkınmasını engellemez.	Gruplar arası	21.130	3	7.043	3.962	.009	1-3
	Gruplar içi	526.240	296	1.778			2-3
	Toplam	547.370	299				
Çevreci grupların ortaya çıkışı, çevreyi korumaktan çok arkadaş edinmek ihtiyacından ortaya çıkmaktadır.	Gruplar arası	15.160	3	5.053	4.126	.007	2-3
	Gruplar içi	362.560	296	1.225			2-4
	Toplam	377.720	299				
Çevre sorunları doğrudan hükümetin problemi, bireyleri ilgilendirmez.	Gruplar arası	14.437	3	4.812	3.887	.010	1-4
	Gruplar içi	366.480	296	1.238			
	Toplam	380.917	299				
Hava kirliliği insan sağlığını doğrudan etkiler.	Gruplar arası	11.160	3	3.720	5.184	.002	1-3
	Gruplar içi	212.427	296	.718			1-4
	Toplam	223.587	299				
Havadaki zehir oranı yaşanabilir düzeyde olduğu müddetçe korkulacak bir şey yoktur.	Gruplar arası	40.080	3	13.360	12.736	.000	1-4
	Gruplar içi	310.507	296	1.049			2-4 , 2-3
	Toplam	350.587	299				3-4
Konut ve işyerlerinde doğalgaz kullanımının hava kirliliği sorununu çözümüne katkısı olmaz.	Gruplar arası	21.477	3	7.159	6.671	.000	1-3 , 1-4
	Gruplar içi	317.653	296	1.073			2-3 , 2-4
	Toplam	339.130	299				
Konutlarda kullanılan yakıt türlerine müdahale edilmemelidir.	Gruplar arası	14.463	3	4.821	3.408	.018	1-4
	Gruplar içi	418.773	296	1.415			
	Toplam	433.237	299				
İnsanların temiz hava ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için ormanlık alanlara küçük konutlar yapılmalıdır.	Gruplar arası	20.637	3	6.879	4.146	.007	1-4
	Gruplar içi	487.796	294	1.659			2-4
	Toplam	508.433	297				
Deniz, akarsu ve göllerin kirlendiği haberleri abartılıdır.	Gruplar arası	44.597	3	14.866	13.737	.000	1-4
	Gruplar içi	320.320	296	1.082			2-3 , 2-4
	Toplam	364.917	299				
Piyasadaki bazı deterjanlar suların kirlenmesine neden olur	Gruplar arası	17.130	3	5.710	5.360	.001	1-4
	Gruplar içi	315.307	296	1.065			2-4
	Toplam	332.437	299				
Türkiye'nin çölleşme sorunu yoktur.	Gruplar arası	23.827	3	7.942	6.476	.000	1-4
	Gruplar içi	361.825	295	1.227			2-4
	Toplam	385.652	298				3-4
Ağaçlandırmaya hız vermek erozyonu	Gruplar arası	11.637	3	3.879	5.189	.002	1-3

önler ve havayı temizler.	Gruplar içi	221.280	296	.748			
	Toplam	232.917	299				
Nüfusun hızla artması ülke kalkınmasının göstergesidir.	Gruplar arası	33.378	3	11.126	11.168	.000	1-3 , 1-4
	Gruplar içi	293.886	295	.996			2-4
	Toplam	327.264	298				
Gecekondulaşma bir çevre sorunu değildir.	Gruplar arası	11.264	3	3.755	3.855	.010	2-4
	Gruplar içi	287.298	295	.974			
	Toplam	298.562	298				
Ozon tabakasında inceleme yoktur.	Gruplar arası	19.740	3	6.580	6.835	.000	1-4
	Gruplar içi	283.999	295	.963			2-4
	Toplam	303.739	298				
Ozon tabakasındaki inceleme tüm insanları tehdit etmektedir.	Gruplar arası	24.250	3	8.083	6.199	.000	1-3 , 1-4
	Gruplar içi	385.947	296	1.304			2-3 , 2-4
	Toplam	410.197	299				
Tarım alanlarının aşırı gübrelenmesi toprak kirliliğine neden olur.	Gruplar arası	9.840	3	3.280	3.483	.016	2-4
	Gruplar içi	278.747	296	.942			
	Toplam	288.587	299				
Zararlı kimyasal madde içeren temizlik ürünleri yerine doğal bileşenlerden oluşan temizlik ürünleri tercih edilmelidir.	Gruplar arası	31.557	3	10.519	15.109	.000	1-3 , 1-4
	Gruplar içi	206.080	296	.696			2-3 , 2-4
	Toplam	237.637	299				
Ev aletleri alınırken; su, enerji ve deterjan tasarrufu sağlayıcı özellikte olanlar tercih edilmelidir.	Gruplar arası	11.907	3	3.969	5.454	.001	1-4
	Gruplar içi	215.413	296	.728			2-4
	Toplam	227.320	299				
Gürültü bir çevre sorunudur.	Gruplar arası	14.197	3	4.732	5.306	.001	1-4
	Gruplar içi	264.000	296	.892			
	Toplam	278.197	299				
Çöplerin ayrıştırılması ve geri dönüşümü ülke ekonomisine katkı sağlar.	Gruplar arası	10.533	3	3.511	5.506	.001	1-3
	Gruplar içi	188.747	296	.638			1-4
	Toplam	199.280	299				
Depozitolu ürünler aile bütçesi ve ülke ekonomisine katkı sağlar.	Gruplar arası	29.556	3	9.852	10.276	.000	1-4
	Gruplar içi	282.825	295	.959			2-4
	Toplam	312.381	298				3-4
Bayatlamış ekmecekler çöpe atılmaz.	Gruplar arası	18.837	3	6.279	5.901	.001	1-2
	Gruplar içi	314.933	296	1.064			1-3
	Toplam	333.770	299				
Kullanılmış kağıtları çöpe atmak yerine kağıt fabrikasına göndermek gerekir.	Gruplar arası	8.437	3	2.812	6.846	.000	1-4
	Gruplar içi	121.600	296	.411			2-4
	Toplam	130.037	299				3-4
Çevreye saygılı kalkınma düşünülmelidir.	Gruplar arası	40.611	3	13.537	8.512	.000	1-4
	Gruplar içi	467.567	294	1.590			2-4
	Toplam	508.178	297				

*1:İlkokul Mezunu 2:Ortaokul Mezunu 3: Lise ve Dengi Okul Mezunu 4: Yüksekokul/Fakülte Mezunu

Tablo 4. incelendiğinde, yapılan varyans analizi sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki farklılık bakımından incelendiğinde, çoğunlukla ilkököl mezunu kadınların görüşlerinin diğer eğitim düzeylerindeki kadınların görüşlerinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kadınların, eğitim düzeylerinin çevre ve çevre korumaya yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda; Kadınların; çevre bilgisi, çevre sorunlarının nedenleri, etkileri ve bu sorunları önleme yollarına ilişkin konularda bilgi düzeylerinin eğitim düzeyleriyle paralel artış gösterdiği saptanmıştır. Kadınların çevre ve çevre sorunları ile ilgili seminer, kurs vb faaliyetlere katılmaya istekli oldukları saptanmıştır.

Araştırmamızın sonuçlarına göre önerilerimiz şöyledir; Kadınların aile içinde ki rolü göz önüne alınarak, çevre konusunda etkili ve kapsamlı bir çevre eğitimi verilmelidir. Çevre eğitimi sadece örgün eğitim kurumlarından beklenmemeli, halk eğitim merkezlerinden de yararlanılmalıdır. Görsel ve yazılı basın hedefe yönlendirilmeli, çevre programlarının sayısı

ve kalitesi artırılmalıdır. Sivil toplum örgütleri, gönüllü kuruluşlar ve yerel yönetimlerin destekleriyle yarışmalar, promosyonlar düzenlenerek çevre programları çekici hale getirilmelidir. Verilecek çevre eğitimi programlarında doğal kaynakların kullanımında ki savurganlıklara, su, hava, toprak, gürültü, gıda kirliliklerine, atıkların değerlendirilebilmesi için geri dönüşümün ve sınıflandırmanın önemine daha çok yer verilmelidir. Çevre eğitimi yapılamayan bölgelere, eğitim programı broşür veya kitapçık haline getirilerek dağıtılmalı ve böylece daha geniş kitlelere ulaşılmalıdır. Çevre sorunları ile ilgili ve çevre korumayı özendirici çalışmalar ve araştırmacılar desteklenerek teşvik edilmelidir.

5. Kaynakça

- [1] Kabaş, D. (2004). Kadınların Çevre Sorunlarına İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çevre Eğitimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Ekonomisi ve Beslenme Anabilim Dalı.
- [2] Sevim, F. (1996). Türkiye’de Çevre Hareketleri ve Gönüllü Kuruluşlar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü , Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- [3] Egeli, G. (1998). Nüfus, Çevre, Kalkınma İlişkilerinde Gönüllü Kuruluşların Rolü. Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı . Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara.
- [4] DPT(Devlet Planlama Teşkilatı). (1994). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara: DPT Yayınları.
- [5] Erkal, S. Ve Şafak, Ş.(2001). Ailelerin Çevre Korunmasına İlişkin Bilgi ve Davranışlarının İncelenmesi. Standart, Sayı: 471 (s.61).
- [6] Daştan, H. (1999). Çevre Koruma Bilinci ve Duyarlılığın Oluşmasında Eğitimin Yeri ve Önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı.